

2017-04-12

D.nr:
Beteckning:
handl.nr:

Revisionsrapport

Granskning äldre- omsorgens framtids- planering

Roger Burström

Februari 2017

Tierps kommun

Innehållsförteckning

1.	Inledning.....	2
1.1.	Uppdrag.....	2
1.2.	Bakgrund	2
1.3.	Syfte och revisionsfråga.....	2
1.3.1.	Kontrollmål	2
1.4.	Metod och avgränsning	3
2.	Granskningsresultat.....	4
2.1.	Iakttagelser	4
2.2.	Kommentarer	6
3.	Revisionell bedömning.....	8
3.1.	Avstämning mot kontrollmål	8
3.2.	Svar på revisionsfrågan	9
3.3.	Rekommendationer.....	9

1. Inledning

1.1. Uppdrag

Tierps revisorer har givit Pwc i uppdrag att översiktligt granska kommunens prognoser och planering kring framtida behoven inom äldreomsorgen.

1.2. Bakgrund

De generella demografiska förändringarna i hela landet innebär att behovet av äldreomsorg förväntas öka starkt inom en inte alltför lång framtid. Ökningen av antalet äldre över 80 år kommer att pågå under hela 2020-talet och ökningen väntas bli störst under perioden 2025 till 2030. Det ställer krav på välfärdens organisation och på resurstilldelning. Pensionsavgångar, ökad konkurrens om personal samt hälsoutvecklingen för de allra äldsta är faktorer som är viktiga att ta hänsyn till i planeringen för den framtida äldreomsorgen.

För att upprätthålla dagens ambitionsnivå krävs sannolikt ytterligare resurser för löneökningar och för att hantera den ökande sjukligheten bland de allra äldsta. En höjning av ambitionsnivån i form av ökad bemanning för att kunna leva upp till de kvalitetskrav som formulerats i statliga utredningar och i flera kommuner kräver en ytterligare resursökning på åtminstone ca 10 %.

Sedan år 2000 har antalet personer som är 80 år eller äldre ökat med cirka 10 procent, vilket är i ungefär samma omfattning som den övriga befolkningen. Nu när den stora gruppen 40-talister blir äldre står vården, och framförallt äldreomsorgen, inför en stor utmaning. Mellan åren 2015 och 2035 väntas gruppen som är 80 år eller äldre öka med 76 procent, från cirka 500 000 personer till närmare 890 000. För att klara av vård och omsorg enligt dagens nivå krävs en omfattande expansion av äldreomsorgen.

Enligt SCB:s prognoser väntar en stor brist på vård- och omsorgsutbildade i framtiden. De ökande behoven inom vården generellt och särskilt inom äldreomsorgen gör att efterfrågan på personal väntas öka kraftigt under åren fram till 2035.

1.3. Syfte och revisionsfråga

Granskningens syfte och revisionsfrågan är att översiktligt bedöma om kommunstyrelsen har en ändamålsenlig planering och underlag för att möta de ökande behoven inom vård och omsorg kommande år och på lite längre sikt.

1.3.1. Kontrollmål

- Det finns en väl utarbetad och aktuell prognosmodell och prognos för kommande behov av insatser inom äldreomsorgen
- Modellen täcker in de större insatser som görs inom äldreomsorgen (insatser i särskilt boende, ordinärt boende mm)
- Modellen täcker in behoven i olika kommundelar

- Modellen omfattar olika scenarier kring förändringar i behov (demografi och andra faktorer som statliga krav, ökad sjuklighet mm)
- Prognosens konsekvenser på framtida resurser i form av boendeplatser och bemanning m m redovisas
- En översiktlig beräkning finns av de ekonomiska konsekvenserna av äldreprognosen
- Det finns en planering och beredskap för att möta kraven inom äldreomsorgen för såväl lokaler, kompetensförsörjning som finansiering

1.4. Metod och avgränsning

Granskningen bygger på genomgång av kommunens prognoser, underlag och beslut rörande de framtida behoven inom äldreomsorgen. Utifrån den senaste befolkningsprognosen samt nyttjandestatistik från kommunens verksamhetssystem VIVA har vi gjort en egen framtidsberäkning över behoven inom särskilt boende som jämförts med kommunens egen prognos. Kompletterade intervjuer har gjorts med chefen för äldreomsorgen samt statistikansvariga. Granskningen är avgränsad till äldreomsorgsområdet.

2. Granskningsresultat

2.1. Iakttagelser

De huvudsakliga underlagen för planering av den framtida äldreomsorgen i Tierps kommun är följande:

Äldre 2020 (från år 2010)

Äldre 2020 ska användas för att utforma Tierps framtida samhälle och vara vägledande både för politiska beslut och för de olika verksamheterna inom Tierps kommun. Den ska enligt rapporten ses över vart fjärde år med start år 2014.

Förstudie till Bostadsförsörjningsplan med särskilt fokus på det framtida boendet för äldre (från 2012-01-30).

Syftet med förstudien har varit att med ett särskilt fokus på det framtida boendet för äldre, genomföra en behovsinventering och där medborgarna genom enkäter och medborgardialoger fått föra fram sin syn på det framtida boendet i kommunens olika delar.

Bostadsförsörjningsplan 2013-2025 (från 2013)

I planen anges bl a att det finns behov av strategisk planering av särskilt boende och trygghetsboende för äldre samt service- och gruppboendestäder till funktionsnedsatta.

Boendeplan för äldre 2014-2035 (från 2014-06-10).

Utredningen belyser prognos avseende framtida behov av bostäder för åldersgrupperna 65 år och äldre i Tierps kommun fram till 2035. De åtgärder som föreslås i utredningen är baserade på SCB:s befolkningsprognos i relation till antal personer som var beviljade vård- och omsorgsboende per den 31 december 2013 samt antal platser på vård- och omsorgsboende i Tierps kommun 2013.

Handlingsplan-Boendeplan för äldre 2014-2035 (från 2015-02-25).

Enligt beslutet i boendeplanen för äldre ska en handlingsplan upprättas utifrån de förslag som framkommit i boendeplanen. Handlingsplanen ska vara ett levande dokument och Vård och Omsorg ansvarar för att den är aktuell och efterlevs. I boendeplanen för äldre påvisas fyra strategier för äldres framtida boendeformer, dessa återfinns i bostadsförsörjningsplanen. De fyra strategierna är ökad kunskap, öka normaliseringen, ökad tillgänglighet samt öka antalet mellanboenden. I Handlingsplan Boendeplan för äldre 2014-2035 redovisas åtgärder för hur dessa strategier ska uppnås.

Prognos över bostadsbehov för äldre i Tierp kommun (från 2016-03-23).

I kommunens senaste prognos över bostadsbehov för äldre används i första hand befolkningsstatistik och befolkningsprognos från SCB samt statistik från verksamhetssystemet (VIVA) om vårdutnyttjande.

Prognosen är baserad på SCB:s befolkningsprognos¹ i relation till antal personer som var beviljade vård- och omsorgsboende i februari 2016².

Då antalet personer i åldersgrupperna varit betydligt högre än vad som förutspåddes i den prognos som togs fram över Tierps kommun i april 2012 har en procentuell uppräkningsgjorts utifrån skillnaden mellan tidigare prognos och faktiska värden (uppräkningsgjorts med 1,4 procent för gruppen 65 år och äldre och med 2 procent för åldersgruppen 80 år och äldre).

Enligt prognosen förväntas från år 2025 en stor ökning av antalet personer 80 år och äldre i Tierp kommun, vilket kommer att innebära behov av fler vård- och omsorgsplatser samt ett större behov av insatser i det ordinära boende. Från 2016 fram till år 2020 förväntas andelen personer 65 år och äldre öka med ca 240 personer, varav ca 25 personer är 80 år och äldre. Fram till år 2025 förväntas antalet personer som är 65 år och äldre öka med 490 personer, varav ca 290 personer är 80 år och äldre. Fram till 2035 förväntas andelen personer 65 år och äldre öka med ca 890 personer, varav ca 600 personer är 80 år och äldre.

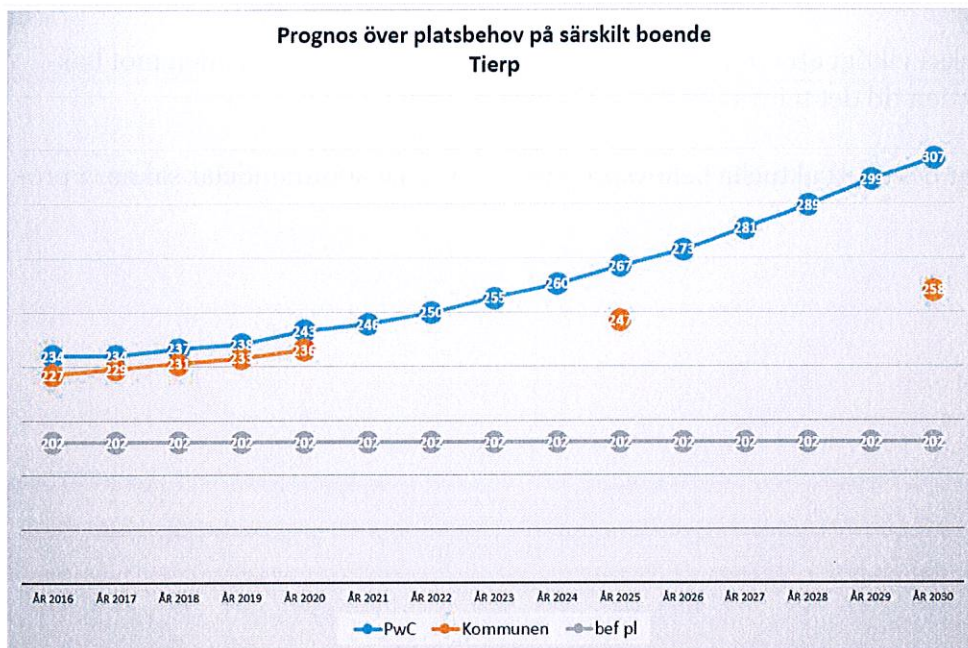
Jämförelse med PwC-prognos och befintligt platsantal.

Vi har i samband med granskningen gjort en egen översiktlig beräkning av behovet av särskilt boende för äldre och jämfört denna med ”Prognos över bostadsbehov för äldre i Tierp kommun” (beskriven ovan). Skillnaden mot kommunens prognos är att vi utgått från en senare befolkningsstatistik och vårdstatistik än vad kommunen gjort.

Av nedanstående diagram framgår de två prognoserna och antalet befintliga platser.

¹ Prognos framtagen april 2012 Marie Jesson

² Tierps kommun. VIVA. Antal fattade beslut vård- och omsorgsboende den 11 februari 2016.

Vår beräkning indikerar att det framtida behovet av särskilt boende för äldre är något högre än vad kommunens prognos anger. Diagrammet visar också skillnaden mellan dagens befintliga platser och bedömt framtida behov. År 2020 indikerar diagrammet en differens på ca 40 platser jämfört med nuvarande platser. År 2025 indikerar diagrammet en differens på ca 65 platser jämfört med nuvarande antal platser.

Skillnaden mellan prognostiserat platsbehov och antalet befintliga platser indikerar den kö som finns till särskilt boende.

I protokoll från kommunfullmäktige 2016-11-01 anges behov av vård och omsorgsboendeplatser enligt följande:

”Kommunfullmäktige i Tierps kommun beslutade den 10 juni 2014 att anta Boendeplan för äldre 2014-2035. Från år 2025 förväntas en stor ökning av antalet personer 80 år och äldre i Tierp kommun, vilket kommer att innebära behov av fler vård- och omsorgsplatser i Tierps kommun. Detta innebär att till 2020 behöver kommunen 34 ytterligare platser, 2035 behövs 115 platser ytterligare”.

Vår prognos indikerar att behovet av särskilt boende är något högre än vad som anges i kommunfullmäktiges protokoll.

2.2. Kommentarer

Vår granskning indikerar att behoven av särskilt boende är något högre än vad som framgår i kommunens planeringsunderlag. Kommunen uppdaterar inte sin befolkningsprognos varje år eftersom förändringarna mellan åren hittills varit små. Mot bakgrund av den tillväxt som kommunen haft de senaste åren bedömer att det finns skäl att uppdatera befolkningsprognosen med den senaste statistiken eftersom denna utgör ett viktigt underlag för kommunens planering.

Det är också viktigt att kommunstyrelsen fattar beslut om nya boenden mot bakgrund av den tid det tar från beslut till färdigt boende.

Vi noterar också att aktuella behovsprognoser för olika kommundelar saknas i prognosen.

3. Revisionell bedömning

3.1. Avstämning mot kontrollmål

Revisionsfrågan besvaras utifrån sju uppställda kontrollmål. Respektive mål bedöms uppfyllt, delvis uppfyllt eller ej uppfyllt.

Kontrollmål	Bedömning och kommentar
<i>Det finns en väl utarbetad och aktuell prognosmodell och prognos för kommande behov av insatser inom äldreomsorgen</i>	Delvis Det finns planeringsunderlag och en behovsprognos för särskilt boende. Den är enligt vår bedömning i behov av aktualisering och utveckling.
<i>Prognosmodellen täcker in de större insatser som görs inom äldreomsorgen (insatser i särskilt boende, ordi-närt boende mm)</i>	Nej Det finns ingen samlad dokumenterad behovsbedömning för övriga insatser inom äldreomsorgen. Det uppges finnas uppgifter och underlag men de är inte samlade och dokumenterade.
<i>Prognosmodellen täcker in behoven i olika kommundelar</i>	Nej Behovsprognosen för särskilt boende är inte uppdelad på olika kommundelar. Det finns uppdelat underlag i bl a Äldreplan och Boendeplan. Befolkningsstatistik finns för olika kommundelar.
<i>Prognosmodellen omfattar olika scenarier kring förändringar i behov (demografi och andra faktorer som statliga krav, ökad sjuklighet mm)</i>	Nej Det finns inga alternativa scenarier kring förändringar i behov (demografi och andra faktorer som statliga krav, ökad sjuklighet mm)
<i>Prognosens konsekvenser på framtida resurser i form av boendeplatser och bemanning m m redovisas</i>	Delvis Det finns beslutsprotokoll om behov av 34 platser 2020. Några bemanningsbehov redovisas inte.
<i>En översiktlig beräkning finns av de ekonomiska konsekvenserna av äldreprognosen</i>	Nej Vi har inte uppmärksammat att det finns några dokumenterade ekonomiska konsekvensberäkningar av äldreprognosen.
<i>Det finns en planering och beredskap för att möta kraven inom äldreomsorgen för såväl lokaler, kompetensförsörjning som finansiering</i>	Delvis Vi uppfattar att det förs diskussioner om den framtida äldreomsorgens behov. Det finns också underlag i kommunens olika planer med inriktning på den framtida äldreomsorgens behov. Vi har noterat att arbete pågår kring upphandling av vård och omsorgsplatser. Vi bedömer dock att konkreta beslut saknas som möter behoven.

3.2. Svar på revisionsfrågan

Granskningen syfte och revisionsfrågan är att översiktligt bedöma om kommunstyrelsen har en ändamålsenlig planering och underlag för att möta de ökande behoven inom vård och omsorg kommande år och på lite längre sikt.

Vår granskning indikerar att planeringen idag inte är helt ändamålsenlig utan behöver aktualiseras och utvecklas såväl pedagogiskt som innehållsmässigt.

3.3. Rekommendationer

Utifrån genomförd granskning lämnas följande rekommendationer.

Kommunstyrelsen rekommenderas:

- ta fram en prognosmodell för de framtida behoven inom äldreomsorgen.

Prognosmodellen bör:

- täcka in de större insatser som görs inom äldreomsorgen (insatser i särskilt boende, ordinärt boende mm)
- täcka in behoven i olika kommundelar
- omfatta olika scenarier kring förändringar i behov (demografi och andra faktorer som statliga krav, ökad sjuklighet mm)
- redovisa konsekvenser på framtida resurser i form av boendeplatser och bemanningsbehov m m
- ge en översiktlig beräkning av de ekonomiska konsekvenserna av prognosen
- ha en pedagogisk utformning och vara lätt att uppdatera utifrån ny statistik.

- säkerställa en planering och beredskap för att möta kraven inom äldreomsorgen för såväl lokaler, kompetensförsörjning som finansiering.